

božidar timotijević: »minuše ptice svetom«, nolit, beograd 1986. dragan todorović

Jedan od dobitnika ovogodišnje ZMA-JEVE nagrade je i Božidar Timotijević, za zbirku izabranih stihova *Minuše ptice svetom*, a koja jeste svojevrsno pesničko svodnje računa. No, krenimo redom. Duhovni prostor, bajkovite, poetske emanacije i slikovite, subjektivne pulsacije Božidara Timotijevića, začete u jednom od najburnijih vremena savremene srpske poezije, odnosno *Kvartetom* (zajedno sa pesnicima T. Mijovićem, B. Jovanovićem, P. Pejatovićem), traje do današnjih dana, do ovih izabranih pesama, označavajući nedvosmisleno namerenje budućih trajanja, i usmeravanja stihotvorja.

Liričar po vokaciji, Timotijević, svoj svet snoviđenja artikuliše kroz potragu za nevidljivim fluidom ravnoteže *Neba i Zemlje*. Zagonetke koje odgoneta, i odgonetke u kojima otkriva novu zagonetnost, i novo pitanje, pesniku služe kao indikatori određene promena u svetu životnih neumitnosti, u svetlosti nebeskih znakova, i zemaljske ravnoteže, i u refleksima iskonskih raspinjača i poetičnih, duhovnih, raspoloženja.

Okosnicu izabranih stihova *Minuše ptice svetom* čine, dobrim delom, stihovi *Velikog spavača* (1958, 1986), koji, na neki specifičan način, uvek sveži i prijemčivi, otkrivaju autentičnu, razbarušenu i sentimentnu dosegu ličnih univerzuma. Nekoliko subjektivnih dilema razvija fantastični svet proživljaja. Slike detinjstva postaju zlatna osnova snohvatnih maštarija, a potraga za genetskim, identifikacionim, vokalom jeste značajno osveženje potrage za svevremenim dvojnikom. Jezik, koji pesniku bitno pomaže da od osmišljene vizije stvori uzbudljiv smisaono-zvučni sklad, oslonjen na arhetipske, i folklorne, elemente afirmiše snagu tradicionalne, narodne poetike i nesumljivu mogućnost pretvaranja *zaumnog znaka u svetli dragulj razgovora*.

Klasifikacija Timotijević izabranih pesama na tri ciklusa pre je podela po vremenskom nego po suštinskim elementima. Stvarnu, kreativnu, podelu izabranih pesama okviruju dva načina posmatranja sveta, i pevanja života. Prvi deo Timotijević tonira kao pesnika života, u jarkim bojama i lepršavijim pevanjima. Drugi deo knjige jesu stihovi odmerenijeg, zrelijeg i inventivnijeg Timotijevića. Iz mitoloških fatamorgana i snažne, folklorističke, različitosti izdvojeni su elementi koji slikaju stradalništvo čoveka, njegovo prokletstvo – večit borbu za opstanak. Pesma *Majka*, koja sklapa korice Timotijevićeve knjige izabranih pesama, jeste snažan misaoni (i motivski) doseg koji svedoči o duhovnoj snazi naroda, a i o pesnikovoj veštini sublimiranja, njegovom ubedljivom poetskom iskazu:

*»Na brdu je naša kuća,
baš pod Mesecom,
u njoj naša mati čili,
mati-bosiljak.*

*Njene suze čute trošne
danju i noću,
muku svoju poslala je
u svet po vodu.»*

Minuše ptice svetom, izabrani stihovi Božidara Timotijevića, prezentiraju jedan plodan, i uspešan, stvaralački život. Nesvakidašnje lirске razigranosti, setno-gorki, ali i vedri, tokovi življenja, kao i subbinski usmerena pitanja dvojstva, odnosno, oblika postojanja, relacije su ka kojima se okreću pesnikovi putevi spoznaja, proživljaja i tumačenja sveta. Putovanje, tim, neizvesnim putanjama plodi se u nežne, blago rezignirane, i optimizmom natopljene harmonije misaonih i jezičkih komponenti.

Putuju ptice sveta i u beskraj vremena ugrađuju putanju nade. Pesnici, čuvari opstanka, kao Feniksi, iz sopstvenog gara izranjaju stvarajući čudo nad čudima. Tu poetiku opstanka, to čudo sveta, Timotijević ličnom invencijom pretvara u čudo opstanka, u poetiku sveta, u vidik poetike i mesečine.

A ti veliki spavači, koji su okosnica ovih izabranih stihova, svetlosno kažu *Blaženom i prokletom vizijom*: »U mojoj glavi dve stvari nikad nisu sigurne, jedna od njih je ona koju gledam, a druga ona koja mene gleda. Figura jednog sna uvek leži iza mog potiljka i tu se čini nekom dalekom pticom koju su zoologije zaboravile svojom prenatrženom tačnošću. Da se vratim, opet, dve stvari nikad nisu sigurne u mojoj glavi.«

dragan dragojlović: »stablo nevidljive godine«, jedinstvo, priština 1986, milijan despotović

*Sve je pena do beskraj
i ništa nema večno do pene!
(Paun Petronijević)*

Zapisao sam jedne večeri u hotelskoj sobi u Bajinoj bašti: svu noć sam silazio niz duvar (vrata su odavno bila zazidana) do česme, po krčag varljive vode.

Dragan Dragojlović, (Pilica, kod Bajine Bašte) pustio je da *zidovi puze preko polja i suma*, da i oni dožive migraciju puzeći *preko ulica*. Očevidno, u čoveku je potreba da obale duha premošćava, makar i imaginarno. A one su svuda oko nas, u svim dešavanjima, i pesnik pokušava da što manje gubi u vremenu. Nisu uvek prilike, to je već masaona privilegija, da se ima rekonstruktivnog vremena. Zidovi su žurnici, čudotvorci, oni grade te čuljive paukove odaje.

*Okreću se na sve strane.
Žure da se sretnu.
Da pauku ljubavniku
Sagrade zavičaj.*

Dakle, Dragojlović kada peva o zidovima, on peva vreme, ta metafora u stvari su vrata na velikim zidovima čije su kvake užarene i valjda joj je zato ukazana senzacionalna počast, da čuva *kijučeve sna*. Reč je o unutrašnjoj pobeđi, o novom prostoru tvoračkog preobraćanja, promišljanjem da je Had mitološki nejav, ali da iskustvo umetničkog doživljaja biva način da se peva o pobeđi, o neprolaznom. Pesnik je zalag za reči, posebno kada su one simbol u poetskoj imaginaciji. Tvoracstvo, u stvari, zahteva materijalnu težinu, čudesno blisku antropološkoj postavci ljudskog biosa

*Nerodena deca se bude
Mole i plaču*

to je zapravo *stablo nevidljive godine*.

Neke suštinske sile, poput filozofskih, kod Dragojlovića oživljavaju taj zid sna, sećaja, jeze, beskonačni šapat... Postavlja se pitanje ko se pravi da spava? Možda *nepoznat glas* koji pisca, udaljava ili bolje rečeno migrativno prati još od zavičaja. Trajnost tih prizora pesničkom delu Dragana Dragojlovića, a to se može reći i za njegove ranije knjige, (ova je objavljena u izdanju *»Jedinstva«* iz Prištine) daje znak osobenosti, štaviše izdvaja ga od uobičajenih modela pevanja, koja uglavnom nevesto parafraziraju misaonu energiju u pesniku.

Negujući svoje stablo, svet koji u njemu postoji i menja se kroz potreban programski izraz kontrasta, (lepota, zadovoljstvo, strah, čudo) Dragojlović peva o pojavama i stvarima koje takvo imenovanje izazivaju. To asocijativno mišljenje potkrepljuje magreći koje ipak vode organizovan život, u poeziji koja je duboko misaona. Sve je tu: glas, san, osmeh, poljubac...

Ima i nesporazuma – straha, *ne smemo se vraćati*. Kamo? Koje su to *nevidljive kapije*, čija zagonetnost biva srušena, a ostaje strah od povratka?

*Ne smemo se vraćati
Prašina je promenila boju*

*Drugi vrtovi
U njoj rastu.*

Magijska flora kojom se imenuje ulica, bolje reći, njeni znaci, (ciklus *Znaci Baštovanske ulice*) personificira određene slike: otuda strah, ali samo prividan. Prividan jer je ostalo dovoljno umišljenog traga da bi,

svaki povratak bio suvišan, kako bi rekao Platon (Gozba):

Samo po sebi i sa sobom jednostavno i večno.

U stvari konfuznost kruga, njegov odredivi siže, lajtmotiv je cele zbirke, *stablo nevidljive godine*. Uspostavljanje luka između *sparnog dana* (prva pesma knjige) i *zapovesti nadi*, (pesma koja završava knjigu) znači jasno iskonstruisan most kojim prolazi fiktivan i stvaran svet, što opet nije poetska igrarija već prirodna zakonitost. Tako je jedino moguće normalno pulisiranje na relaciji: život-smrt, i potreba za pozicijom da *smrtno srce izmišlja besmrtnu nadu*.

I to uzalud! – veli pesnik.

milosav mirković: »svetkovine«, grafos, beograd 1987. vladimir pavić

Milosav Mirković je plodan i raznovrstan autor. Afirmiran u prvom redu kao književni kritičar, esejist, antologičar, dramaturg i općenito literarni radnik mahom modernih i sadašnjih svatanja i opredjeljenja, Mirković uza svu aktivnost piše i poeziju od samog svog početka bavljenja literarnim zanatom, a to znači preko tri decenije. Njegove knjige osvrta, kritika i eseja o pjesnicima modernog izričaja senzibiliteta bile su pravi događaj, a njegova suradnja po mnogim tiražnim listovima i uočena i vrednovana, jer se u njegovo prisustvo istinski osjećalo gotovo u dana u dan. Spomenimo najvažnije radove Milosava Mirkovića koje je sakupio među korice *O estetici, o etici, o tici* (1963), *Svi moji pesnici* (1973), *Slap na Drini* (1974), *Veliki drug* (1974), *Mašić i mašta* (1981) *Naš roman* (1984) i *Pevanje i snevanje* (1986), a zapažene su i njegove zbirke pjesama *Župska sela* (1975) *Budući jelen* (1980) i *Moja Župa, moja Okeanija* (1980); osim ove uistinu bogate literarne i stvaralačke aktivnosti Marković je uredio više antologija, zbornika, tematskih časopisa i drugog literarnog i općenito umjetničkog materijala tako da slovi kao izuzetno produktivan i vrijedan stvaralac koji je svim svojim bićem okrenut stvaralačkom činu. Rad Milosava Mirkovića bio je zapažen i vrednovan, a dobitnik je i nekoliko vrlo uglednih nagrada, među kojima se ističu: »Zlatno pero Mladosti mladom kritičaru«, uglednu nagradu »Milan Bogdanović«, Sterijinu statueta i mnoga druga priznanja.

Pred nama je najnovija zbirka pjesama Milosava Mirkovića *Svetkovine*. Mirković je sakupio tridesetak svojih probranih pjesama oslovlivši ih sasvim adekvatnim i prihvatljivim imeniteljem SVETKOVINE. Jer, uistinu, kod Milosava Mirkovića sve se odigrava u nekom naponu, svetkovini, svečanim satima, danima. Njemu je vrijeme uvijek ispunjeno i preliveno bojom svetkovine, pa i zavičajni pejzaži, mlado vino, vinski vrenje, julska gozba, junska užina, svatovski sidro i mnogi drugi imenitelji pjesmotvora ili metaforička uzeta iz stihova. Tako, dakle, kod ovog pjesnika nema sumornih tonova, teških mjesta i neizvjesnosti. Kod njega je sve u kretu, sve se prožima daje izvjestan ton, boju, odblesak. Školovan isključivo na modernom pjesništvu, potomak nadrealista, Mirković usprkos ogromnom isčitavanju i konzumaciji lektire nije podlegao i utjecaju. Naprotiv. Svoj je na svome, pa makar i na užtrb snage pjesničkog iskaza. Jest, smetaju česte konstatacije i predosjećaji gotovog čina u ovim pjesmotvorima, jer pjesnik premano sumnja, on naprosto u svome oduševljenju za izvjestan fenomen olako konstatira i to ukotvljuje u pjesmotvor vjerujući u snagu iskaza: Mečava će sačuvati skije – Mrvavi zavarani od računara – Belutan ispunjen značenjem. Takvi i mnogi drugi egzemplari iz pjesama Milosava Mirkovića opterećuju lirski iskaz, jer Mirković je jedan od rjehid pjesnika koji bi htio biti u neku ruku »pjesnik blagog i mekog štimunga«, a grčevito se svjesno otima baš tom dojm. Primiteri